

EKSPEDISION METOD VA UNING MOHIYATI

Matkarimova Kumushbibi Amongaldi qizi

Alisher Navoiy nomidagi ToshDO'TAU 2-kurs magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada folklorning xalq ma'naviy hayotidagi ahamiyati hamda ekspedision metod va uning mohiyati haqida so'z yuritiladi. Folklor asarlarini to'plashda ekspedision metodning katta ahamiyataga ega ekanligi munosabat bildirilgan.*

Kalit so'zlar: *folklor san'ati, ekspedision, og'zakili, estetik, ekspeditsiya va qo'shiqlar.*

Folklor (og'zaki-she'riy, musiqiy-dramatik) asarlari - bu etnik guruh uchun an'anaviy bo'lgan kundalik Ma'naviy falsafa - estetik madaniyat, uning mentalitetini aks ettiruvchi muhim omildir. Xalq ijodi og'zaki muloqot orqali ko'p asrlik jamoaviy ijod natijasida shakllangan, individual va shaxsiy variantlarning cheksiz ko'pligida namoyon bo'ladi.

Folklor xalqning milliy ma'naviy madaniyatining muhim qismidir. Millatning asosiy xususiyati-jamiyat-xalq ijodida ham namoyon bo'ladi. Masalan, O'zbekiston bo'ylab bir xil qo'shiqlar, ertaklar va maqollar keng tarqalgan. Folklor asarlari asosan, umumxalq xususiyatiga ega, xalq uchun umumiy bo'lgan qarashlar, ideallar va intilishlarni ifodalaydi, butun xalq uchun muhim bo'lgan masalalarga to'xtalib o'tadi. Masalan, qadimgi, an'anaviy rus folklorida erkak va xo'jayin haqidagi ertaklar mashhur edi, chunki krepostnoylik masalasi rus hayotining eng muhim masalasi edi. Barcha xalqlarning folklori chuqur vatanparvar hamdir. Xalq Vatanni himoya qilish haqida qayg'urdi. Folklor tinglovchilarda milliy ongni, vatanparvarlik g'ururini ham shakllantiradi. Bunga ko'plab maqollar, qo'shiqlar, ertaklar, dostonlar misol bo'la oladi. Xalq qo'shiqlari, maqollari tinglovchining estetik didini shakllantirsa, afsona va rivoyatlar tinglovchilarda informativ ehtiyojni qondirish, ularni mayyan tarixiy dallillar bilan tanishtirishga xizmat qiladi.

Folklor xalq jonli madaniyatining ajralmas qismi ekan, u o'ziga xos falsafiy, didaktik, badiiy-estetik mantiqiy mohiyati kasb etadi. Tadqiqotchilari K.V.Chistov folklorning quyidagi o'ziga xos xususiyatlarini ajratib ko'rsatadi:

- ijodkorlikning kollektivligi, odamlar orasida bo'lishi;
- ijroni boshlagan aniq muallifning yo'qligi;
- berilgan an'ana doirasida improvizatsiyaga egaligi;
- o'zgaruvchanlik, matnlar, ohanglar, sahnalar va boshqalar uchun bir nechta variantlarning mavjudligi;
- sintetik tabiat-bir vaqtning o'zida bir nechta san'atdan foydalanish: instrumental, vokal, xoreografik, teatr. Har qanday xalq bayrami, marosim buning dalilidir.
- ijodiy va ijtimoiy faoliyatning sinkretizmi (kombinatsiyasi);

- harakatlarning konventsiyasi (sahna, manzara yo'qligi, kostyumlarning an'anaviyligi, bo'yanish va boshqalar);

- o'yin mohiyati (Karol, Shrovetide uchun mumiyalar; xalq bayramlari har doim o'yinlar bilan birga bo'lgan) .

Xuddi shu olim havaskorlikning quyidagi o'ziga xos xususiyatlarini xalq ijodiyoti shakllaridan biri sifatida aniqladi:

- mualliflik huquqiga ega;
- dramaturgiya yoki musiqaning qat'iy matniga ega;
- janrga mansublikning aniq belgilariga ega.

Folklorning o'ziga xos xususiyatlarini ta'kidlash uchun tadqiqotchi V.N.Moroxin ikkita hodisani taqqosladi: folklor yoki xalq san'ati va havaskorlik faoliyati.

Folklorlarda spontanlik, kundalik hayot bilan bog'liqlik, professional san'at me'yorlari bo'yicha jamoaviy uyushqoqlik tabiati yetakchilik qilishi. Uning fikricha, san'at bilan shug'ullanish – jarayon. "Jilolangan displey". Bu jarayonda tafakkur yangilanishi, ijodiy o'zgarishlar kuzatiladi .

Shunday qilib, folklor va havaskorlik faoliyati xalq ijodiyotining ikkita mustaqil o'ziga xos shakli, jamiyatning badiiy madaniyati bloklari bo'lib, ular professional bo'lmagan "o'qimagan" xalq ijodiyoti shakllari bo'lgani uchun o'xshashdir. Badiiy havaskorlikni folklor merosxo'ri sifatida ko'rish zarur.

Ushbu ikki hodisa bir-biri bilan bog'liq, shuning uchun ular ishlashning yagona belgilari va tamoyillariga ega.

Xalq badiiy ijodining shartlaridan biri bu erkinlik (tashqi va ichki). Bu hal qiluvchi belgi sifatida ta'kidlashni rag'batlantiradi. Ixtiyoriylik – o'z irodasiga asoslangan harakat, bu ichki iroda, istak, ehtiyojni anglatadi.

Ma'naviy motivatsiya. Ijodkorlik har qanday faoliyat emas, balki insonning yanada mukammal bo'lish istagi, unda ijodkorlikka bo'lgan ichki ehtiyojlarni qondirish yoki insonning bilimli yohud bilimsizligidan qat'i nazar, uning ishtirokida muayyan motivlari mavjud bo'ladi. Ijrochida o'z-o'zini tarbiyalash va o'zini anglash istagi, ijodkorlik bilan shug'ullanish jarayonidan zavqlanish, o'zligini ifoda etish, qobiliyatlarini ochib berish istagi vujudga keladi. Bundan quyidagi belgi kelib chiqadi:

- o'z ichki faoliyati.

A.S.Kargin sanab o'tilgan belgilarga asoslanib, xalq badiiy ijodining quyidagi mezonlarini ajratib ko'rsatadi:

- demokratiya, ya'ni keng xalq qatlamlariga xosdir;
- ommaviy, ya'ni ko'p sonli odamlarga xosdir;
- ijodiy namoyon bo'lish erkinligi;
- dam olish tabiati .

Folklor asarlarini to'plash faoliyati tajribasi shuni ko'rsatadiki, folklor to'plash uchun ma'lum qoidalar mavjud. Ularga rioya qilish to'plovchining ishini sezilarli darajada osonlashtiradi, uni yanada muvaffaqiyatli qiladi. Biroq, folklori yig'ish

uslubini bilish to'plovchining shaxsiy tashabbusini, uning ixtirosini, ijrochiga moslashish qobiliyatini va folklor asarini yozishning o'ziga xos shartlarini istisno etmaydi.

Folklorshunos yig'uvchining asosiy qoidalaridan biri bu qishloqda qanday iste'dodli ijrochilar yashashi haqida oldindan bilishdir. Yaxshi qo'shiqchilar va hikoyachilarning shuhrati odatda qishloqdan tashqariga chiqadi. Dala folklori amaliyotida yaxshi qoida mavjud: iste'dodli ijrochilar haqida ma'lumot olish uchun mahalliy ziyolilarga murojaat qiling: o'qituvchilar, klub xodimlari, havaskorlik tomoshalari rahbarlari.

Qo'shiqchi yoki hikoyachi qanchalik iste'dodli bo'lsa, u o'z san'atini yig'uvchilar bilan baham ko'rishga tayyor bo'ladi. To'plovchining ishlash qoidalaridan biri bu ijrochilarning vaqti va jismoniy imkoniyatlarini suiiste'mol qilmaslik talabidir. An'anaviy folklori biladiganlar orasida ko'plab ijrochilar keksa odamlardir.

Yaxshi aloqalarni o'rnatish uchun suhbatni folklor haqidagi to'g'ridan-to'g'ri savollar bilan boshlamalik yaxshiroqdir. Erkak ijrochilar, qoida tariqasida, xalqaro voqealar, ishlab chiqarish ishlari haqida gapirishni yaxshi ko'radilar, ayol ijrochilar oila haqida gap ketganda, har qanday kundalik muammolar haqida gapirishga tayyor. Deyarli hamma hayotidagi eng diqqatga sazovor voqealarni eslashni yaxshi ko'radi. Bunday suhbatlar nafaqat aloqalarni o'rnatish, balki ijrochining tarjimai holi, uning ijodiy portreti uchun ma'lumot to'plash uchun ham foydalidir.

Shu bilan birga, bitta umumiy qoida mavjud: folklori to'g'ridan-to'g'ri yozib olish ijrochilardan eng sevimli asarlarini aytib berish yoki kuylashni so'rashdan boshlanishi kerak. Ijrochi, uning fikricha, repertuarni tugatgandan so'ng, yig'uvchi u bilan ishlashni davom ettirishi kerak, chunki yaxshi ma'lumot beruvchi birinchi suhbatda eslagan narsalaridan ko'proq narsani bilishini yodda tutishi kerak.

Ijrochi bilan ishlashda va keyin juda muhim bo'lgan narsalar biri yig'uvchining material yozib olish uchun tuzgan savollarini qanday shakllantirishidir. Savollar shunday shaklda berilishi kerakki, ijrochi, bir tomondan, ularni tushunadi, boshqa tomondan, ular unga folklor asarining mazmuni yoki yashash doirasi tafsilotlarini aytib berishlari kerak. Folklor asarlarini yozish metodologiyasining navbatdagi talabi folklori faqat ijro etilgan paytda yozishdir.

Yana bir muhim uslubiy ko'rsatma mavjud: og'zaki xalq ijodiyoti asarlarini ijro etish paytida ma'lumot beruvchini to'xtatib bo'lmaydi, to'plovchi ushbu ijodiy harakatga aralasha olmaydi. Matndagi barcha savollar uning bajarilishidan keyin beriladi. Agar yig'uvchi yozib olishga ulgurmasa, yozuvda bo'sh joylarni qoldiradi, u erda ijro etilgandan so'ng u yetishmayotgan so'zlarni kiritadi. Texnik vositalar ushbu muammoni hal qilishga yordam beradi: magnitafon, videokamera, ovoz yozuvchisi.

Folklor asarini yozishda, shuningdek, ijrochining atrofidagi vaziyatning tabiiyligini va folklor asarini ijro etish aktini izlash kerak. Agar yozib oluvchi folklori haqiqiy hayotiy tarzda yozib olishga muvaffaq bo'lsa yaxshi bo'ladi: ta'tilda, to'yda, marosim

paytida va hokazo. Shuning uchun ko'pincha folklorini ijro etishning tabiiy shakllarini takrorlash kerak. Shu munosabat bilan siz tinglovchilarning ma'nosiga e'tibor berishingiz mumkin. Iloji boricha yaxshiroq bajarish istagi paydo bo'ladi. Rag'batlantirish yoki tanqid qilish undovlari o'z-o'zidan muhimdir. Ular qaysi pozitsiyada, bu yerda qanday ish borligi, odamlar unga qanday munosabatda bo'lishlari, ishonishlari yoki ishonmasliklarining sezilmas darajada tushuntirib ketishi ham lozim.

Ammo tinglovchilar har doim ham zarur emas. Magik marosim aytimlarini yig'ishda ijrochi bilan yolg'iz ishlash tavsiya etiladi.

Folklorning har xil turlarini to'plash uchun ma'lum uslubiy uslublar ham ishlab chiqilgan. Ko'pincha qo'shiqlar, folklorning kichik janrlari (maqollar, matallar, topishmoqlar), bolalar folklorini yozib olish kerak.

Ijrochilardan ulgurmay qolingani matn kamchiliklari, raqamlar yozuvlar bilan yoziladi. Agar qo'shiq xor bo'lsa, unda uni xordan, agar yakkaxon bo'lsa, bitta qo'shiqchidan matn kamchiliklarini tuzatish kerak; agar qo'shiq raqs jo'rligida bo'lsa, raqs qanday bo'lganini, raqs harakatlarining tasviri so'zda ifodalanishi shart.

Qo'shiqlarni yozishda ma'lum bir qiyinchilik ularning janr mohiyati bilan izohlanadi. Tez ritm tufayli tez-tez (raqs, kulgili, satirik) qo'shiqlarni yozib olish qiyin. Shuning uchun diktafonda yozib olish yaxshidir.

Folklorini to'plash. Yirik ilmiy-tadqiqot muassasalari yoki alohida olimlar, o'quv amaliyotidan o'tayotgan yosh folklorshunoslar yoki xalq amaliy san'ati asarlarini o'zlari yozib oluvchi havaskorlarning ishi bo'ladimi, har qanday to'plash faoliyati muayyan maqsadni ko'zlaydi. Folklorshunoslar odatda bu oldindan belgilangan vazifalarning uchta turini yoki navlarini ajratib ko'rsatadilar. Birinchi tur barcha janrlardagi folklor materialini aniqlashdan, ikkinchisi - ma'lum bir mavzu bo'yicha folklorini to'plashdan, uchinchisi - har qanday janrdagi xalq og'zaki ijodi asarlarini izlash va yozib olishdan iborat.

Birinchi holda, yig'ish ishlari shunday tashkil etilganki, o'rganilayotgan hududda mavjud bo'lgan barcha folklor janrlari namunalarini maksimal to'liqlik bilan aniqlash va yozib olish mumkin bo'ladi. Bu ma'lum bir qishloq, tuman, viloyat og'zaki va musiqali xalq amaliy san'atining holati haqida umumiy tasavvurga ega bo'lish imkonini beradi. Folklorini yig'ishning bu turi ekspeditsiyaning har bir ishtirokchisi uchun aniq maqsadni qo'yadi: bir yoki bir nechta aholi punktlari doirasida eng ko'p aholi bilan uchrashish va ularga ma'lum bo'lgan barcha xalq amaliy san'ati asarlarini yozib olish. Bundan tashqari, to'plovchi shuni yodda tutishi kerakki, fan ma'lum bir hudud aholisi orasida keng tarqalgan, ham tayyor shaklda, ham bo'laklarda bo'lgan barcha folklor materiallariga qiziqadi. Bu erda biz juda mashhur asarlar haqida va mazmuni yoki ohangi faqat juda cheklangan odamlar doirasiga va hatto qishloqning eng keksa aholisiga ma'lum bo'lganlar haqida gapirayapmiz.

“Og‘zaki xalq ijodiyoti asarlarini to‘plash bo‘yicha yo‘riqnoma”da tavsiya etilgan bunday yozib olish bilan, eng avvalo, “o‘rganilayotgan hudud repertuarida xalq og‘zaki ijodining qaysi janrlari faol yashayotganini aniqlash zarur. Ba‘zan u yoki bu janrdagi alohida asarlar eng ommabop bo‘ladi. Shu bilan birga, aholining kundalik hayotidan qaysi janrlar yo‘q bo‘lib ketgan yoki butunlay yo‘qolib ketganini aniqlash va hamma narsani diqqat bilan qayd etish zarur. Ayni shu yo‘qolib borayotgan og‘zaki meros namunalari keksa avlod xotirasida hanuzgacha saqlanib qolgan bo‘lishi tabiiy.

Odatda folklor materiallarini o‘rganish va yozib olishda ishlab chiqarish va yosh guruhlarini bo‘yicha tashkil etiladi. To‘plovchilarning tajribasiga qarab yig‘uvchilarga xalq og‘zaki va musiqiy ijodiyotining barcha asarlarini qayd etish yoki hech bo‘lmaganda ro‘yxatga olish vazifasi yuklanadi. Talabalar uchun ekspeditsiya va folklor amaliyotini tashkil etadigan akademik muassasalar va universitetlar uchun asosan, folklorni to‘plashning shu turidan foydalaniladi.

Ikkinchi holda, folklor materialining tematik to‘plami amalga oshiriladi. U ma‘lum bir tadqiqot mavzusiga yoki yig‘ish ishlari olib boriladigan joylarning tarixiy va madaniy xususiyatlariga qarab tuziladi. Masalan, XX asrning 20-30-yillarida sovet folklorshunoslari tomonidan “Inqilob va fuqarolar urushi folklori”, “Fuqarolar urushi qahramonlari”, “Xalqlar do‘stligi” kabi mavzular ko‘tarilgan. “Vatan mudofaasi qahramonlari”, shuningdek, inqilobdan oldingi folklor bilan bog‘liq bo‘lgan aniq mavzular, ular haddan tashqari mehnat suratlarini suratga olgan va xalqning ekspluatatorlarga qarshi kurashini aks ettirgan. Dehqon urushlari va ishchilarning noroziliklari haqida. 40—50-yillarda xalq she‘riyatining yig‘uvchilari va tadqiqotchilari “Ulug‘ Vatan urushi folklori”, “Partizan folklori”, “Vatanimizning fashistik bosqinchilar tomonidan vayron qilingan xalq xo‘jaligining tiklanishi” mavzulariga murojaat qildilar. 60-80-yillar –“Tinchlik uchun kurash”, “Mamlakatimizda sotsializm qurish” mavzulariga katta e‘tibor berildi. Qizig‘i shundaki, o‘zbek folklorshunoslari o‘tkan asrning 80-yillaridan keyin keng ko‘lamli folklor ekspeditsiyalari tashkil etiladi.

Xalq og‘zaki ijodining tematik to‘plamini tashkil qilishda bunday ishning rahbari o‘z guruhining yig‘ish faoliyati yo‘naltiriladigan joyni hisobga olishi kerak. Bu o‘rinda mehnat qo‘shiqclarini shahardan emas, balki qishloq aholisidan, marosim qo‘shiqclarini marosim o‘tkazuvchilardan yozib olish eng katta muvaffaqiyat ekanligini isbotlashning hojati yo‘q. To‘plovchi faoliyatining shu samaradorligiga qishloq aholisi yashab, harakat qilgan joylarda xalq og‘zaki ijodi asarlarini to‘plash orqaligina erishish mumkin.

Og‘zaki va musiqiy ijod asarlarini mavzuli izlash va qayd qilish shunday tashkil etiladiki, to‘plovchilar turli ijtimoiy guruhlar vakillari bilan tanishishlari va ulardan fanni qiziqtirgan masala bo‘yicha shuncha ko‘p folklor matnlarini yozib olishlari mumkin. Shuni ham qayd etish lozimki, rejalashtirgan mavzu doirasida ijrochilarga ma‘lum bo‘lgan barcha janrlarning asarlarini hisobga olish va ularning xavfsizligidan qat‘i nazar, ular eshitganlarini to‘liq, parchalar yoki hatto qisqacha yozib olish juda muhimdir. Ba‘zan aytuvchi matnni qayta-qayta hikoya qilishiga to‘g‘ri keladi. Bunda

to'plovchiga o'zi o'rganayotgan mavzudagi voqea va faktlarni aks ettiruvchi har qanday folklor matnlari kerak bo'ladi.

Ko'rib chiqilganlar bilan bir qatorda, folklorshunoslar o'z faoliyatining uchinchi turini ham ajratib ko'rsatishadi, bu har qanday janrdagi xalq she'riy ijodi asarlarini aniqlash va yozib olishni o'z ichiga oladi. Folklor asarlarini to'plashning bu tamoyili, ayniqsa, tadqiqotchilarning o'ziga xos maqsadi – folklorning ma'lum bir janrining tarqalish darajasi to'g'risida yangi ma'lumotlar olishgina emas, balki fanni ma'lum bir janr xilma-xilligi bilan bog'liq qo'shimcha matnlar bilan ta'minlash uchun ham keng qo'llaniladi. Mamlakatimizning qator hududlarida turli davrlarda faoliyat ko'rsatgan folklorshunos-yig'uvchilar oldiga ham shunday maqsadlar qo'yilgan.

Muayyan janrdagi xalq badiiy ijodiyoti asarlarini izlash va tuzatish vazifasini olgan to'plovchilar birinchi navbatda matn va ohangning bir qator variantlarini bitta syujet asosida tizimli yozib olish bilan shug'ullanishi kerak. Bu erda aholining yoshi va kasbi bo'yicha har xil bo'lgan qatlamlarini ko'rib chiqish va qiziqarli janr ijrochilaridan odamlar xotirasida saqlanib qolgan barcha narsalarni yozib olish kerak.

Folklor to'plashning asosiy mezonlari barcha og'zaki matnlarni va ularning variantlarini ayniqsa to'liq yozib olishni talab qiladi. U barcha materiallarni diqqat bilan yozib bo'lgach, to'plovchilar o'z daftarlarida ushbu janr hozir qanchalik mashhurligini va uni tashuvchi va uni tinglagan tomoshabinlar tomonidan qanday qabul qilinishi va baholanishini qayd etishlari kerak. Shu bilan birga, ijrochilar haqida batafsil ma'lumot to'planishi kerak, shuningdek, to'plangan janr o'tmishda qanday mavjud bo'lganligini aniqlash ham maqsadga muvofiqdir.

Matnlar va kuylarni o'rganayotganda, u yoki bu asar qanday va qayerda tez-tez tarqalganligi, qaysi muhitda eng ko'p qadrlanganligi haqida eslatmalarga e'tibor berish va eslatmalarni yozish kerak. Bunday yozuvlarda iste'dodli ijodkor va xalq she'riy-musiqiy asarlari ijrochilarining ijodi, ularning faoliyati, repertuari, sevimli janrlari haqida hikoya qilish alohida e'tibor ga loyiqdir.

Albatta, ma'lum bir janr yoki muayyan mavzudagi folklor materiallarini izlash va tuzatishda yig'uvchi o'zining asosiy vazifasi bilan bevosita bog'liq bo'lmagan xalq she'riy asarlaridan o'tib ketmasligi kerak. Folklorshunosning bevosita vazifasi, iloji bo'lsa, o'zi yaratgan barcha materiallarni ro'yxatga olishdir. Vaqt imkon bersa, og'zaki va musiqiy xalq amaliy san'atining barcha eshitilgan asarlari, garchi uning shaxsiy vazifasi bilan bog'liq bo'lmasa ham, diqqat bilan qayd etilishi kerak. Xalq she'riy va musiqa ijodi asarlarini to'plashning tashkiliy usullariga kelsak, shuni ta'kidlash kerakki, folklorshunoslar jamoaviy va individual yig'ish faoliyatini tan olib, unda ikki yo'lni aniq ajratib ko'rsatadilar. Ulardan birinchisi statsionar, ikkinchisi esa ekspeditsion uslubdir.

Xalq ijodi materiallarini to'plashning statsionar usuli bilan bir qatorda ekspeditsion usuli ham ushbu faoliyat turida katta o'rin tutadi. Ushbu shakl xalq ijodi materiallarini to'plash mavzuli yoki janrli ish turlariga ko'ra amalga oshirilgan hollarda

juda zarurdir. Shubhasiz, bu usul har qanday o'lka folklorining umumiy holatini o'rganishda ham keng qo'llanilishi mumkin.

Qariyb ikki asrdan ortiq tarixga ega bo'lgan, ko'plab taniqli folklorshunoslarning nomlari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan mamlakatimizda folklor asarlarini to'plashning ekspeditsiya shakli XX asr 30-80- yillarida ayniqsa keng tarqaldi.

Talabalarning bunday yig'ish ishlarida ishtirok etishi endi mutlaqo tabiiy hodisa va bundan tashqari, an'anaviy hisoblanadi. Talaba-stajyorlarning folklor ekspeditsiyalariga borishi ham odatiy holga aylangan, buning natijasida fan hozirgi bosqichda xalq og'zaki poetik ijodiyoti holatini yanada aniqroq ko'rsatishga sezilarli darajada yordam beradigan yangi materiallar bilan boyitiladi.

Folklor ekspeditsiyalari haqida gapirganda, ular murakkab bo'lishi mumkinligini ta'kidlash kerak. Folklor ekspeditsiyalari tarkibida filologiya ta'lim yo'nalishi talabalari, universitetlarning tarix-geografiya fakultetlari talabalari, shuningdek, musiqa folkloriga ixtisoslashgan san'at institutlari va konservatoriya talabalari bilan birgalikda folklorning muhim ilmiy muammolarini hal qilishda ma'lum faktlar mavjud.

Ekspeditsiyalar oldiga qo'yilgan maqsadlarning asosiy mohiyatiga ko'ra, folklorshunoslar uzoq vaqtdan beri quyidagilarni ajratib ko'rsatishgan:

1) topilgan materiallarni ilgari yozilganlar bilan taqqoslash imkonini beruvchi oldingi to'plovchilarning "izidan" ekspeditsiyalar;

2) xalq ijodi tadqiqotchilarining yig'ish faoliyati xaritalaridagi "oq dog'lar"ni yo'q qilishga imkon beruvchi folklorshunoslarning hech biri o'rganmagan joylarga ekspeditsiyalar;

3) an'anaviy va yangi asarlarni kashf qilishga bag'ishlangan ekspeditsiyalar, ular asosida turli zamonaviy og'zaki, badiiy va musiqiy janrlarning mavjudligining umumiy manzarasini taqdim etish mumkin;

4) muayyan tarixiy voqealar va shaxslar bilan bog'liq folklor matnlari va kuylarini qidirish va yozib olish uchun tashkil etilgan ekspeditsiyalar;

5) dastlabki materiallarni to'plash amalga oshiriladigan, ma'lum bir mintaqada to'plash bo'yicha aniq dasturlarni ishlab chiqishda faol foydalaniladigan qidiruv xarakteridagi ekspeditsiyalar.

Xalq og'zaki badiiy ijodiyoti asarlarini to'plashning ekspeditsiya usuli bugungi kunda talabalarning dala folklor amaliyotini tashkil etishda asosiy hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Мирзиёев Ш. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг кўшма мажлисидаги нутқ. –Т.: “Ўзбекистон”, 2017. -56 б.

2. Отажонова М. Ҳозирги ўзбек насрида мифологик архетиплар // Илм сарчашмалари. 2016-10. –Б.73
3. Абаева Т.Г. Нуристон қабилаларининг афсона ва урф-одатлари. Т-1969. – Б.11-12.
4. Р. Kenjayeva. Turk folklori. –Т.: “Sharq”., 2020. 53-b.
5. Boratov P.N.Türk Efsaneleri. Folkloru Doğru. Ankara:1974.
6. Жирмунский В.М. Тюркский героический эпос. Изд. “Наука” Ленинград. 1974.
7. Seyidoğlu B. “Efsane”. Türk Dünyası El Kitabı, C. III, TK Yayınları, Ankara.1992.